

BUDDHİST DÜŞÜNCE BİÇİMİ

Dört Soylu Gerçek

Bu söz, Buddha öğretisinin çekirdeğini oluşturmaktadır. Pāli dilinde “Çattari Ariyasaççāni”, Sanskrit dilinde ise “Çatvāri Aryasatyāni” diye söylenir. Buddha bu gerçeği ilk olarak Benares yakınındaki Sarnath'ta, eski dostları olan beş çileciye açıklamıştı. Bu dört gerçek, birçok eski Buddhist metinde pek çok kez açıklandığı gibi şöyledir:

1. Dukkha (Acı, keder)
2. Samudaya (Dukkha'nın kaynağı)
3. Nirodha (Dukkha'nın giderilmesi)
4. Magga (Dukkha'yı gideren yol).

Birinci Soylu Gerçek: DUKKHA

Dukkha sözcüğünün (Skr. Duhkha) ilk anlamı “acı, keder, ıstırap”tır ama bunlar onu açıklamaya yetmez. Bu sözcük “eksiklik, sürekli olmayış, boşluk, gerçekdışı” anlamlarını da içerir. “Var olmak” Dukkha’yı yaratır. Bu yaklaşım gerçekçi bir gözlem sonucunda elde edilmiştir. Birçok kişinin sandığı gibi “yaşama karamsar bir bakış” değildir. Bir doktor hastasına hiçbir şeyi olmadığını, hemen iyileşeceğini söyleyebilir. Bir başka doktor da aynı hastaya çok kötü durumda olduğunu ve iyileşmesinin olanaksız olduğunu söyleyebilir. Ama doğru olan hastanın hastalığının en iyi şekilde araştırılarak gerekli tedavi şeklinin uygulanmasıdır. Birinci doktor iyimser, ikinci doktor da kötümserdir. Doğru olan yöntem ise gerçekçi olmaktır. Buddha “yaşam Dukkha’yı yaratır” derken gerçekçi bir yöntemle bu karara varmaktadır. Çünkü en büyük acı, yaşamın sınırlı olmasıdır. Sürekli olmayan şey keder verir (yad aniçcam tam dukkham). Üç çeşit dukkha’dan söz edilebilir: 1) Sıradan acılar (dukkha dukkha), 2) Değişimlerin yarattığı acı (viparināma dukkha), 3) Birleşimlerden oluşan acı (samkhāra dukkha).

Sıradan acılar, doğum, yaşlılık, hastalık, ölüm, kötü insanlarla birlikte olma, iyi ve sevilen insanlardan ayrı düşme, istenilene kavuşamama, keder, ağlama gibi yaşamla ilgili fiziksel ve mental acılardır. İkinci tip acılar, yaşamdaki herkesin

bildiği mutlu durumların, mutlu olayların değişip, o mutlulukları yaşayan insanlara acı vermesidir. Üçüncü tip acılar ise, birleşimlerin yarattığı acılardır ve bunlar beş çeşitir: a) Madde birleşiklerinin acıları (dört büyük madde ve onun türevleri; ayrıca göz, kulak, burun, dil, vücut beşlisi ve bunların algıları), b) Duygu birleşikleri (fiziksel ve mental olarak altı duyuyla algılanan bütün olumlu ve olumsuz duygular), c) Algı birleşikleri (iç yetilerin dış maddelerle teması), ç) Düşünce biçimlerinin birleşikleri (karma yasasını çalıştıran iyi ve kötü eylemler; istek, enerji, nefret, cehalet, ben düşüncesi gibi 52 mental faaliyet vardır), d) Bilinç birleşikleri (altı duyu ve onların algıladıklarının reaksiyonu olan bilinç zamanla oluşur; tahta yanarsa tahta alevi, saman yanarsa saman alevi olur. Alevlerin türleri farklıdır vb.)

Buddha düşüncesine göre, Dukkha'yı gören onun kaynağını, ondan kurtulmayı ve kurtaran yolu da görür.